

FOTO: WIKIPEDIA

Mullbär (*Morus Nigra*) finns trots namnet i flera olika färger. Bären kan torkas och användas som godis och sötningsmedel. Blad (och unga skott) kan användas som grönsak och till kulinariskt och medicinskt te. De kan också malas och torkas till ett proteinrikt mjöl. Då bladen slår ut sent är det dessutom en bra samodlingsväxt i ett agroforestrysystem.

FOTO: CLIVE SIMMS

Blåtry (*Lonicera caerulea*) – inom projektet Nya Frukter arbetar man med japanskt blåtry som ger rikligt med stora C-vitaminrika bär fulla av antioxidanter.

FOTO: WIKIPEDIA

Bärhäggmispel (*Amelanchier alnifolia*) sprider sig med rotskott och är hårdig t o m zon 6 och trivs på de flesta jordar. Bären är svart-blådagiga och påminner om amerikanska blåbär och innehåller mycket antioxidanter, C- och Pro-A-vitamin och mineraler.

Odlarförädling när institutionerna lägger ner

Framtidens grödor är perenna menar projektet Nya Frukter

EKOLOGISKT LANTBRUK skrev tidigare i år om hur Balsgård, Lantbruksuniversitetets avdelning för frukt och bär, har svårt att finansiera sitt arbete med växtförädling och sortutprovning. Statliga anslag finns idag bara kvar till tre grödor: äpple, svart vinbär och havtorn.

Men behovet av ett aktivt förädlingsarbete på perenna grödor som fruktträd, bärbuskar och nöträd kan faktiskt vara större än någonsin. Det menar i alla fall Esbjörn Wandt, projektledare för det av Länsstyrelsen i Skåne och Region Skåne finansierade projektet Nya Frukter.

– Att basera en större del av vår livsmedelsproduktion på perenna grödor är önskvärt av flera skäl. De kräver mindre resursinsatser per kilo produkt, näringsläckagen blir lägre och de har dessutom potential att lagra in mer kol än vad de ettåriga odlingsystemen gör, argumenterar Esbjörn.

Börjar med en korsning

Förädling av perenner börjar med en korsning mellan två existerande sorter, till exempel två olika äppelsorter. Resultatet av korsningen blir fröer som sås och odlas fram till småplantor – ju fler desto bättre.

Sen följer ett mångårigt arbete med att selektera bland och utvärdera småplantornas egenskaper. Slutligen måste de utvalda individerna också provodlas på andra platser. Hela processen tar många år, och är naturligtvis kostsam.

– Vi vill verka för en ny form av nätverksbaserat arbete där kunskapsinsamlande och utprovning av småplantor sker kollektivt och utspritt över landet. För att genomföra själva korsningen krävs naturligtvis lite mera kunskap, men resten av momenten kan de flesta odlare klara med lite instruktioner, säger Esbjörn.

Mångfald för nytt klimat

I traditionellt växtförädlingsarbete blir resultatet ofta ett litet antal nya sorter som kanske går att introducera till yrkesodlare eller på konsumentmarknaden. Men om man börjar från flera tusen plantor kan det ofta vara betydligt fler individer än så som är odlingsvärda.

– Genom vårt sätt att arbete kan slutresultatet lika gärna bli hundra olika individer som alla visar sig vara odlingsvärda i de klimatzoner de har provodlats. Att ha bred genetisk mångfald på de växter vi odlar är en

viktig säkerhet nu när både klimatzoner ändras och nya sjukdomar och skadedjur kommer i allt snabbare takt, berättar Esbjörn.

En växt som deltagare i projektet börjat jobba med är blåtry. Via kontakter i England förmedlades fröer från en växtförädlare i USA. Hon hade svårt att finansiera sitt selektionsarbete i USA men via projektet får hon nu hjälp med att ta fram nya intressanta sorter utifrån hennes korsningsarbete.

Allmän kunskapsuppbyggnad kring växtförädling har förstås varit ett viktigt första steg. Deltagarna i det nätverk projektet byggt upp har träffat flera växtförädlare knutna till Balsgård för grundkurser i förädlingsarbete. De har också satt upp en hemsida som skall fungera som nav för både erfarenhetsutbyte och kommande förädlingsprojekt.

OSCAR FRANZÉN

För mer information om projektet besök hemsidan www.jordmandel.se